

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. române a Caransebeșului

APARE DUMINICA

Prețul abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
" pe 1/2 de an 5 cor.
" România și străinătate pe an 14 frc.
" " " " pe " an 7 "

Manuscrisurile să adresează la redacțiunea „Foaia Diecezană” iar banii de prenumărare și inserțiuni la Administrațiunea Tipografiei și Librăriei diecezane în Caransebeș Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:
Pentru publicațiunile oficioase, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 750 cor., până la 200 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor

Nr. 7281 Sc. ex 1914.

Notă oficială.

Comitetul central al „Reuniunii învățătorilor români dela școlaele confesionale gr. or. din dieceza Caransebeșului” raportează sub 1 Noem. a. c. Nr. 62, că mai multe familii de ale învățătorilor înrolați s'au plâns, că de mai multe luni de zile nu capătă competențele învățătoarești și astfel sânt espuse celei mai mari mizerii.

În urma acestora să îndatorează organele noastre parohiale a-și da toată silința la încasarea regulată a cultului, ca astfel să să poată solvi soțiilor, respective familiilor învățătorilor mobilitați toate competențele legale (restante și curente), conform „Regulamentului pentru organizarea învățământului în școlaele noastre populare”.

Față de organele negligente în împlinirea datorințelor prescrise să va porcede cu toată strictetea, conform Regulamentului disciplinar.

Caransebeș, din ședința konzistorială școlară, ținută în 10 Novembre 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

Nr 7685 Șc. ex 1914.

Notă oficială.

Să comunice tuturor celor interesați, spre știre și acomodare, că *examenele de calificare de corigență* la institutul nostru pedagogic diecezan să vor ținea *Luni în 8/21 Decembrie a. c.*

Caransebes, în 28 Noemvrie 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop

Nr. 7517 Pres. ex 1914

Circular

cătră toate oficiile ppropești și parohiale din epărhia Caransebeșului.

Înca în ~~pastorală~~ ~~noastră~~ ~~de război~~ Nr. 4089-1914 am cerut, ca oficiile parohiale să-și procure — intrucât n'ar avea încă — o **Condică parohială**, adică un cuant de coale de hârtie durabilă, legată în părăți tari, în care să introducă toate faptele și momentele din parohie întâmplate în timpul și'n jurul acestui război, ca să rămâe pentru viitorime date despre cele întâmplate în comunele respective. Și cum multe parohii de ale noastre sânt în pragul luptelor; ba unele au fost ori sânt direct atinse de focul luptelor dintre beligeranți — însemnările preoților noștri — ca martori oculari — sau auzite dela oameni serioși fără exagerări fantastice — pot să aibă deadreptul **o mare însămnătate istorică**.

Acum ne reeacă și înaltul ministeriu de culte prin rescriptul său dela 27. Nov. 1914 Nr. 5461, ca să îndatorăm toate oficiile de orice soi, aparținătoare jurisdicțiunii noastre, să păstreze toate actele și scriptele în legătură cu războiul». *P. S. h*

Atragem deci din nou atențiunea on. noastre preoțiimi asupra acestei recercări îndatorând toate oficiile noastre:

1. a păstra toate scrisorile de aceasta natură;
2. a însemna toate momentele vrednice de păstrat pentru viitorime.
3. Iară în legătură cu aceasta îndatorez on. preoțiime, să cetească din nou ordinul nostru dela 30 August 1914 Nr. 5700, cu privire la despre cei duși în război. Aceste date sânt de un interes estraordinar pentru noi și deci toți preoții să le adune cu toată conștiințiozitatea, compunând conspectul cerut în ele.

4. Fiindcă în urma noilor asentari un nou rând de credincioși sânt luați la oaste, și aceștia vor trebui să fie cuprinși și introduși în un conspect supletoriu îndată ce vor fi chemați la serviciu activ de orice soi. Preoții, cari au trimis deja consemnarea primă, sânt îndatorați a face și ei acest conspect supletoriu, așa încât să nu lipsească datele din nici o comună.

5. La încheierea războiului să compună oficiile parohiale și consemnarea cerută la finea pastorală de război în pctul 3 despre cei morți din comună fie în război fie în urma ranelor sau a boalelor atrase pe câmpul de luptă etc.

Așteptăm, ca în preoțimea noastră nici unul să nu fie, care să nu-și facă datoria de a compune cu conștiințiozitate aceste consemnări; iară Prea On. Oficii protopopești să stăruie și nemijlocit pentru corecta împlinire a acestui Ordin.

Caransebeș 18 Nov. 1914.

Dr. E. Miron Cristea
episcop

Pavel, apostolul neamurilor

ca „misionarul lumii“

(După A. Worlitscheck), de preotul **Sinesiu Bistreanu**.

Vai mie, de nu voi cuvânta evangelia! (I. Cor. 9, 16).

Dacă privește cineva cu atenție cursul ce ni-l oferă scena omenimei, și ocazional aruncă o privire fugitivă între culise, precum spre acelea sumedenii de văluri și învâlișuri, masce și sulimane, cu cari omul își încunjură adevărata sa ființă, acela desiluzionat se convinge, că acestea toate conțin puțin ceva real, curat și ideal, edificător și mulțamitor; încât ușor lunecă în primejdia de a se asocia cu'n adânc cunoșcător de oameni, care zicea: „Mi-am perdut credința'n om!“. Așa că-l cucerește un fel de pesimizm.

Și totuș este ceva ce ne apără de pesimizm, și carea mântue pe cât e posibil „credința în om“ tocmai în clipita de decepțiune, și adevărat este acel moment solemn, când omul își aduce aminte de acei eroi ai creștinizmului, pe cari noi îi numim sfinți. Căci aceștia sânt ramii măreți ai arborelui omenimei, munții ridicăți peste un popor de pitici, forță de voință și cunoaștere a omului, mântuirea cinstei genului omeneșc. Toți sânt mărimi!

Dar pentru aceea și dănșii sânt împărțiți în categorii, așa dupăcum aveau să supoarte greutățile jurstărilor în cari se aflau; apoi după cât le-a succés a se apropia de ideal; ori în urma luminii și a darului ce au putut împărtăși contemporanilor, sau ca lăsământ lumii viitoare.

Și dacă socotim după măsura vredniciei, atunci ne convingem, că apostolul neamurilor a întrecut mult pe ceilalți muncitori în arena creștinizmului (I Cor. 9, 24); iar aceasta am recunoscut-o când l'am descris ca învățacel al lui Cristos.

Acum vom vedea și mai eclatant, căci vom a-l privi ca pe marele misionar al lumii, pe calea apostoliei.

I. Ceeace-i pe din lăuntru cu viață, de sine înțeles, că va trebui și trebuie să fie descoperit și pe din afară, căci ce să mișcă în smâncituri puternice prin sufletul omenesc, are să esundeze țărături și zăgazuri, și cu forțe elementare își croește cale și apare'n lume.

Și a cărui inimă e cucerită de o idee mare, de sine înțeles, că va nizu a însufleți și alte inimi spre aceasta, căci de am agonisit mari comori interne, vom și griji ca frații noștri încă să se înfruptează cu ele. Dacă cutare posede mari bunătăți lăuntrice, să potrivește cu soarele ce atârână în infinita înălțime și despre care afirmă cineva, că: „Soarele binecuvântă lumea“. Căci acesta nu cunoaște ce este lipsa, nici frigul și nici goliciunea, pentrucă cu mâna plină aruncă în toate părțile comorile și binefacerile sale.

Tot așa s'a nimerit și cu sufletul apostolului, căci din ora aceea putea susține: Afară de Isus nu cunosc pe altul, căci „nu cu vețuesc, ci Cristos vețuește întru mine!“ Și din acel moment îi cucerește întreaga-i ființă o sfântă neliniște, o stăruință nesămuită îl robește și-și cere rezultatul și îi demandă: „Eu nu pot și nici nu-mi este permis ca comoara și darul lui Cristos, cu cari sânt înzestrat, să mi le rezerv mie numai“. Ce măreț și mare este! Am să mă nizuiesc a le distribui tuturoră câți poartă ființă de om, și am să le transpun și nevoeșilor și celor năcăjiți din lumea asta.

Din această stăruință a vieții sale a și purces cuvântul său: „Întru mine vețuește un îndemn și nu pot altfel, căci... vai mie de nu voi predica evangelia!“ (I. Cor. 9, 16). Vai mie? Căci mă transpun cu gândul ca și când aș fi asemenea acelei solii, ce-i menită a duce cu sine o epistolă regească și n'ar fi capace a o înmanua celui adresat.

Reazum deci, că: Marea fluctuațiune a vieții lui Cristos a cauzat, ca acest apostol să devină misionarul lumii.

II. Tot pentru evangelia lui Cristos a întrepriis apostolul Pavel acele renumite călătorii la răsărit și apus de soare așa, că să poate afirma, că a cutrierat întreaga lume a imperiului roman, cel atât de vast p'atuncea; precum și lumea din jurul Mării mediterane. Și dacă luăm în mână o hartă, ce ar descrie și desemna minuțios călătoriile misionare ale apostolului și

vom lua în samă orașele și țările mai de seamă, precum Palestina și Siria, Azia mică cu Cilicia, Licaonia, Frigia, Galatia, Moesia și Efez, Europa și Macedonia, Corintul, Atena, Iliria și Roma, și probabil că și Spania — hotarale lumii din acel timp, va să zică întreg complexul de țări între Eufirat și pân' la Ebru, ... trebuie să admirăm și avem să recunoaștem acestui apostol, că a ajuns recordul lumii și e întâiul și cel mai de seamă călător în lume din toți contemporanii săi. Până unde garnizonau legiuni române și ajunsese stăpân vulturul roman a și ajuns să calce piciorul său; d'aceea noi nu putem da misiunii sale alt atribut decât *misiunea lumii*. Și în această uriașă lume a imperiului roman, cu propria voință, și-a ales scop a misiunii sale tocmai locurile cele mai espuse și primejdioase: orașele mai de seamă; iar că ce voesc a înțelege cu aluzia asta, va ști aprecia numai celce a avut ocazie a trăi într'o capitală și a cunoaște firea locuitorilor unui oraș mare.

Cetățeanul adăpostit într'un oraș mare își are, în urma legăturilor sale și a educației câștigate — un suflet deosebit de cealaltă lume; posedă un suflet pururea treaz, dar adrese critice-sceptice, un suflet foarte simțitor și mult restătat, adevă un suflet complicat. Și pe acesta nu-l poți câștiga — cum s'ar zice — cu o lovitură, ci trebuie cucerit între redute și baricade și'n luptă aprigă. A fi preot de mare oraș este atât cât a primi crucea și cununa grijelor; iar apostolul tocmai aceste localități le-a cercetat și agitat, de aceea e, prin eselență, socotit misionarul marilor orașe.

Apostolul Pavel nu să poate considera misionar de ocazie, condus de capricii momentane și afecțiunii impulsive, un misionar în oficiu privat; ci e misionar permanent și pe viață, fără întrerupere.

Aproape o viață omenească, aproximativ între anii 30 până la 60 ai etății sale, a stat — cum am zice — pururea în ham, în misiune, purtând cu demnitate evangelia lui Cristos.

Și acest bărbat cu'n organizm slăbănog și aproape tot bolnăvicios, acest individ cu'n natură sficioasă și cu'n suflet simțitor, ... să dovedească atâta zel ca misionar în lume?

A sta o viață întreagă înhamat în misiunea sa, și aceasta s'o facă fără bază financiară asigurată, fără a beneficia de salar fix ori ceva onorar, bizuindu-se de astăzi pe mâne în norocul jurstărilor și'n bunătatea oamenilor miloși (I. Cor. 9, 5—18).

A fi o viață întreagă cu chinga de misionar după cap și fără să se bucure de o proprie locuință, care să-i ofere azil plăcut și încrezut; fără aur și lipsit de prietenia unei vieți familiare,

far' a cunoaște afecțiunea și iubirea celor de aproape (I. Cor. 7, 8—26).

Înhamat la jugul de drum ca misionar al lumii și'n periodul unei vieți întregi și totodată pururea activ întru îndeplinirea meseriei sale prea ostentivoare și puțin recunoscătoare; cu voință să nu fie cuiva spre greutate, un adevărat misionar de meserie (I. Tesal. 2, 9; 2. Cor. 11, 7).

O viață întreagă înjugat, fie pe uscat fie pe apă, dar mai ales — per pedes apostolorum — sau pedestru cum am zice; iar aceasta într'un timp, când nici ideile nu era de o comunicațiune omenească, cum adevă avem astăzi, cu căi ferate, telegrafe, telefon, drum asfaltat, automobile, espres-orient și câte nici prin vis nu le vede omul. O viață întreagă în orientul, care și'n prezinte e atât de defăimat pentru căile sale primitive și nesigure, mai totdeauna în grija de a fi ajuns de o furtună elementară, de demonii frigurilor și ai malariilor, precum și a răcelei de noapte; în groaza animalelor feroce și a bandiților, precum și de imenze calamități, pe cari nu sântem în stare a le espune.

O viață omenească în misiune, încătușat cu o șumedenie de griji și teamă multă pentru evangelia lui Cristos, a comunităților și sufletelor creștinești. În grija de mântuire a sufletelor, îngrijat pentru tratamentul și păzirea acestora. Peste măsură nesocotit, îndușmănit și intrigat, și alte sute de calamități, cari ar fi promovât ruina morală a altuia mai puțin energic și care resignat ar fi strigat: „Nu mai pot“.

Apostolul Pavel stătea însă drept și fără teamă, un adevărat erou. Dumnezeu a voit așa și trebuie să străbat, căci: „Întru mine s'a sălășluit o voință mare, și altfel nu pot. Vai mie, dacă nu voi predica evangelia!“

Și acest călător al lumii n'a permis a fi primit cu alai și măreții, căci ajunge acele triumfuri, cari dovediau înființarea de comunități cu viitor și acea cucerire impozantă de suflete. Pasul ce-l făcea prin țări multe era pasul unui cuceritor și pretutindeni să iveau trofee așa, că putea scrie în cartea sa de misiune: „Ușile să deschideau larg întru succesele mele!“ (I. Cor. 16, 9; II. Cor. 2, 12), și: „Cuvântul lui Dumnezeu aleargă“ (II. Tesal. 3, 1) ca un gigante spre a-și îndeplini călătoria. Și nu sânt numai barbari, ori proletari, pe cari îi câștiga, ci și intelectuali, domni și femei din societatea aleasă, pe cari îi așternea la picioarele celui răstăgnit.

Iar dacă obosit de ostentivoarele călătorii cu mâna tremurândă lasă să-i cadă toiagul de pribegie în misiune, poate iubilând să rostească: „Evangelia să va binevesti întregii lumii?“ (Rom. 1, 8. Col. 1, 6).

(Urmează)

Locus scholae	Nomina possessionum, quae ad hanc scholam veluti filiales pertinent	Localis Director, eiusdem conditio	Catecheta, utrum Ecclesiasticus, v. religiosus	Docentes	Utrum normalim methodum edocti sunt	Quas lingvas calleant?	Numerus				Aedificium scholae in quo statu consistit	Peculiares eaeque fundatae observationes
							Pueri	Puellae	Pueri	Puellae		
Csokity		Stoja Bostok Spanus	Solus paedagogus	Gruia Popovits	est edoctus	valachicam	90	60	40	12	In nullo	Aliud necessarium est aedificandum
Csudanove z		Janosch Kokora juratus posis.	do	Lazar Petrovits	non	do	25	28	14	5	do	do
Domany		Lupul Frenz juratus	do	Agram Lupulovits	est	do	48	51	20	16	do	do
Doklen		Kosta Dokljan agricola	do	Janko Adamovits	do	do	100	90	42	20	In exiquo et ruinoso	do
Doknetsa		Vacat	do	Michael Georgievits	do	Germanicam et Valachicam	70	23	44	23	In bono	
Dubestyje		Dragoj Lazar juratus posis.	solus paedagogus	Philippus Popovits	est edoctus	Valachicam	33	12	18		In nullo	Propter defectum scholae in domo quadam deserta, ubi et ludim. habitat juvenus docetur sequaciter
Delnestyje	Ohabitza, Apadia, Valledeny	Georgius Kvina agricola	do	Nicolaus Petrovits	do	do	103	48	17		do	Sume necessarium est novum aedificium extrui.
Draznestyje	Mutnik	Dragoi Gaspar par iudex	do	Theodorus Theodorovits	non	do	36	12	26		do	do
Desestyje		Janos Fole agricola	do	Grigorius Popovits	est	do	87	40	10		do	do
Drinova	Zzurestyje. Batestyje	Joann Popovits agricola	do	Martin Jankulesk	do	do	84	52	15	8	do	do
Czerisch		Mundrie Lukay juratus	do	Joannes Gavritovits	do	do	176	162	43		do	do
Porotik		Sretko Oide juratus	Solus paedagogus	Andreas Martinovits	est edoctus	Valachicam	107	83	40		In bono, sed exiguo	aliud novum aedificandum censetur.
Fatset	Bozestyje et Poverschina	Gabriel Janovits agricola	do	Demetrius Krischan	do	do	100	50	32			Hic loci scholari aedificio non existente juvenus partim in privatis domibus, partim vero in diversorio cameraciensis instruitur.

Locus scholae	Nomina possessionum, quae ad hanc scholam veluti filiales pertinent	Localis Director, ejusdem conditio	Cathedra, utrum Ecclesiasticus, v. religiosus	Docentes	Utrum normalim methodum edocti sunt	Quas lingvas calleant?	Numerus				Aedificium scholae in quo statu consistit	Peculiares eaeque fundatae observationes
							Prolium scholarum frequentandi capacium		Prolium actus scholarum frequentantium			
							Pueri	Puellae	Pueri	Puellae		
Perljagh		Paun Luca agricola	Solus paedagogus	Geytya Adamovits	est edoctus	valachicam	178	115	30		In bono statu	
Fisesch		Janko Kattana agricola	do	Atyim Geytja	do	do	160	110	60		do	
Fadimak		Strein Borkeu agricola	do	Georgius Janoschevits	do	do	35	15	18		In bono statu	Sed reparatione eget.
Furdia	Hausestye	Martinko Floresk agricola	do	Martin Buschleu	do	do	25	40	22		In nullo	aliud extruendum est.
Greon	Petrovatz	Ioann Markovits juratus	solus paedagogus	Michael Petrovits	est edoctus	Valachicam	85	40	10		In malo, et exi quo sequaciter	Propter multitudinem prolium alia nova schola aedificanda est.
Gojsestye	Tomoseste, et Foroseste	Demetrius Medeljan agricola	do	Basilius Popovits	non	do	33	15	21		In nullo	do
Gavosdia		Petrus Flora	do	Petrus Popovits	do	do	86	44	25		Non existit	do
Goruja		Mora Gutz juratus	do	Paulus Trailovits	est	do	162	47	66	18	In parvo et ruinoso	do
Gerliste		Janosch Mutzu juratus	do	Nikolaus Bogdanovits	do	illyricam et valachicam	48	30	18	15	eget reparatione	
Hodosch		Paun Popovicu agricola	do	Alexander Vessovits	non ex integro	valach.	53	28	25	17	In nullo	aliud aedificandum est do
Herendestye	Satulmik	Jovitzia Faor agricola	solus paedagogus	Paun Stanovits	est edoctus	Valachicam	116	91	20		In novo sed tamen exiguo	
Honorisch		Vida Mila agricola	do	Ioan Zzirkovits	do	do	110	51	12		In nullo	aliud aedificandum est
Hexerisch	Valle lunga	Illia Bellan	do	Dimitrie Joanovits	do	do	72	21			do	do
Haertorf		Lazar Miklja agricola	do	Moyse Kallina	do	do	45	17	18	8	In ruinoso	do

Limba maghiară

În școlile noastre confesionale.¹

(Stărușit)

La noi de cele mai multeori să întâmplă, că învățăm o limbă străină înainte de a fi stăpâni pe cea maternă, iar rezultatul este, că nu putem ajunge la o cunoaștere temeinică a nici uneia dintre limbile ce le vorbim. Aceeaș experiență a făcut-o deja Comenius¹ și de aceea pretinde, ca învățământul limbilor moderne să înceapă, cu acel an al etății, când copiii cunosc temeinic limba maternă și și-au câștigat suma de cunoștințe de neapărată trebuință pentru viață. Aceasta și din motivul, că învățarea unei limbi presupune o anumită cantitate de cunoștințe, cari au să servească de bază învățământului. De aceea crede, că timpul cel mai potrivit este anul 10—12 al etății.

Adevărul acestor principii ni-l dovedește părerea fostului profesor de pedagogie la universitatea din Berlin, W. Münch, o autoritate pe terenul didacticei limbilor moderne. „A începe într-o etate cât să poate de timpurie și a învăța o limbă străină cam în aceeaș vreme sau chiar deodată cu limba maternă, a fost totdeauna intențiunea unei anumite păтури sociale, care nu era condusă de principii mai profunde de educație și de morală. Trebuie să cerem o anumită siguranță în manauarea limbii materne, o anumită familiaritate intimă eu ea... înainte de a începe cu învățarea limbii străine... Și în privința corporală și spirituală condițiile, sânt mai favorabile pentru o învățare vie și nemijlocită a limbii la începutul cercetării școlii superioare”.² Din celea spuse urmează, că o limbă străină trebuie să se învețe la etatea, când copilul este mult puțin stăpân pe limba maternă și are destulă pricepere pentru a înțelege rostul învățării unei limbi. Atunci o va învăța cu mai multă plăcere și fără a se păgubi în privința însușirii limbii materne.

Mai rămâne o chestiune: de a arăta care dintre metodele analizate să poate întrebuința în școală și la ce rezultat ne putem aștepta. Dintre toate metodele, fără îndoială, mai multă îndreptățire, am putea zice singura îndreptățire o are metoda intuitivă-directă. Această metodă duce relativ mai ușor la scop, pelângă anumite condiții. Copilul trebuie să audă limba ce-o învață și afară de păreții școlii în mediul în care trăește; trebuie să aibă ocazie, ca materialul de limbă învățat în școală să-l poată întrebuința cât mai des în contact cu societatea și pentru trebuințele vieții de toate zilele. Iată ce încetează exercițiul, să pierd și cunoștințele de limbă câștigate în școală; aceasta să întâmplă nu numai la copii, ci și la oameni mari. Nu e nimic mai ușor, decât să uiți în scurtă vreme o însemnată cantitate din cunoștințele de limbă adunate cu multă trudă și în timp îndelungat, atunci când nu mai ai ocazie să o vorbești. Cu atât mai greu le este copiilor să învețe o limbă, pe care nu o aud afară de peretii școlii și a cărei trebuință nu o simțesc. Să ne cugetăm numai la cunoștințele de limbă ce ni le-am câștigat noi în liceu. Fiecare știe din experiența proprie cum o pauză mai mare, în instrucție, vacanțele mai scurte și mai lungi, nimicesc toată truda unui an de școală. Astfel dar vedem, că rezultatele celei mai bune metode pentru ajungerea scopului practic, de a vorbi o limbă străină, sânt condiționate de anumite împrejurări locale, asupra cărora școala nu poate avea nici o înrăurire.

Pe de altă parte metoda aceasta pune anumite condiții și în ce privește persoana învățătorului. Calea pe care conduce această metodă nu să poate determina cu precizie. Celce o întrebuințază poate ușor aluneca în dreapta ori în stânga, ajungând la o simplă mecanizare, al cărei rezultat e iluzoriu, pentru că salvează uneori aparențele, iar în fond este nulă. De aceea învățătorul trebuie să aibă o pregătire temeinică specială, să cunoască și să pătrundă bine metoda și totodată să aibă și dibăcia trebuincioasă pentru a o putea aplica cu succes. S'a mai dovedit, că întrebuințarea acestei metode este atât de grea și istovitoare încât învățătorul trebuie să fie înzestrat cu o natură tare, rezistentă, cu organe puternice de vorbit, cu auz ager, și cu un spirit viu... „Nu e mică primejdia — zice Münch — ca învățătorul în lupta cu greutățile părții tehnice misiunii sale, cari să înoesc vecinic, să și strice de timpuriu în mod regretabil sănătatea trupești și să sufere pierderi durabile: experiența a dovedit aceasta în multe cazuri”. (L. c. 180). Constatarea, că ocuparea îndelungată și intențivă cu aceeaș metodă poate primejdi sănătatea învățătorului, să face în timpul din urma tot mai des.

Din cele espuse până aci am putut vedea principiile fundamentale, la cari au ajuns bărbații de școală pe terenul învățământului limbilor moderne. Am scos la iveală în liniamente generale avantajele și dezavantajele diferitelor metode în ordinea dezvoltării lor istorice, bazându-mă pe literatura didactică mai nouă. Învățăturile, ce le putem scoate din rezultatele la cari au ajuns alții, trebuie să le aplicăm și noi, pentru asigurarea bunului mers al învățământului. — Îndreptarul metodei la planul nostru de învățământ recomandă — și cu drept cuvânt — metoda intuitivă-directă, dar lasă totodată libertate fiecăruia, ca să și aleagă metoda care crede, că-l va duce la scop. O metodă generală, bună pentru orice împrejurări, nimeni nu poate da, căci metoda o determină pe de o parte scopul ce-l urmărește învățământul, pe de altă individualitatea învățătorului și a elevilor, împrejurările locale și alte momente concrete.

Dați-mi voie, dlor inv., să revin acum după acestea la obiectul de învățământ, pe care avem să-l discutăm, la limba maghiară în școlile noastre populare.

Până la începutul veacului al XIX învățământul popular în țara noastră a fost puțin dezvoltat. Limba oficioasă a fost limba latină, care era totodată și limba de propunere în școlile superioare. Dispozițiile luate de Iosif al II-lea, pentru a introduce în locul limbii latine limba germană, au dat însă naștere unei reacțiuni, care începu să pretindă o lărgire a drepturilor limbii maghiare în viața de stat și în învățământ. Această tendință de a cucerii teren tot mai mult și de a scoate oricare altă limbă din folosință atât în viața de stat cât și în învățământ, dăinuște dela primele încercări fucute de dieta din anii 1790/91 până în zilele noastre. Prin art. de lege VII din 1792 s'a impus mai întâi ca studiu obligator limba maghiară. Acestei prime încercări i-au urmat o serie de legi, cari estind tot mai mult cadrele între cari are să se folosească limba maghiară. Mai importante sânt hotărârile dietei din 1825/27, care cere decretarea limbii maghiare de limbă oficială. Apoi art. de lege II din 1844, care dispune, ca în toate școlile de pe teritorul țării limba de propunere să fie cea maghiară. Toate hotărârile acestea însă, conștinând pretențiuni exagerate, au rămas neexecutabile. Astfel a urmat legea fundamentală referitoare la instrucțiunea publică din 1868, art. XXXVIII, care asigură fiecărui popor instrucția în limba sa maternă. După abia zece ani legea aceasta a fost modificată prin art. XVIII din

¹ O. c. 308. cf. și Eggert o. c. 73.

² Didaktik u. Methodik des franz. Unt. München, ed. III 1910 pag. 163—4.

1879 care dispune, ca limba maghiară să se propună ca obiect obligatoriu în fiecare școală populară, în celea nedivizate în 3½ ore pe săptămână (Cf. Dr. I. Lupas, Contele Stefan Szóchenyi și politica de maghiarizare. Sibiu 1910). Sa vede însă ca rezultatele obținute nu erau multămitoare, de aceea s'a sporit numărul orelor la 13 prin art. de lege XXVII din 1907, care totodată îndatorează sub grele urmări atât pe susținător cât și pe învățator, să realizeze scopul precizat în § 19 cum urmează: „... limba maghiară este a să propune... în așa măsură, ca un elev cu limbă maternă nemaghiară, după terminarea anului al IV-lea de școală să-și poată exprima la înțeles gândirile în limba maghiară, atât cu graiul cât și înscris”.

Sânt acum cinci ani dela punerea în aplicare a acestei legi și elevii, cari au început să învețe limba maghiară într'un număr mai mare de ore și după un plan de învățământ mai încărcat cu material, au ajuns să termine școala populară. D-Voastră veți avea deci posibilitatea să dați răspuns la întrebarea, una dintre celea mai importante întrebări privitoare la școala noastră populară, că oare ați putut ajunge scopul acesta fixat de legea școlară sau nu. Experiențele ce vi le-ați câștigat în acești ani de școală, veți avea să le treceți în revistă, să vă dați seama de toate momentele mai importante, pentru că să putem trage concluziuni corecte și folositoare. Dacă răspunsul D-voastră va fi afirmativ, veți avea să arătați mijloacele și căile, cu cari și pe cari ați putut dobândi acest rezultat; vom avea atunci să le precizăm bine, ca fiecare să le poată întrebuița cu acelaș rezultat. Dacă însă răspunsul D-voastră va fi negativ, dacă veți constata, ca pelângă toată truda și abnegațiunea, pelângă toate stăruințele și bunăvoința D-voastră — cari toate nu au putut să lipsească și nici nu s'a poate presupune că v'au lipsit, considerând urmările ce le prevede aceeaș lege, — aceasta nu v'a reușit, veți avea să dați seamă despre cauzele, cari au stat în calea ajungerii scopului fixat în lege.

Privind problema aceasta din punctul de vedere al principiilor didactice espuse în partea primă a discursului meu, apoi bazându-mă pe constatățile unor bărbați de școală competenți, precum și pe experiențele zilnice, mă simt îndreptățit a trage la îndoială posibilitatea unui răspuns afirmativ. Principiile didactice espuse ne-au putut convinge, școala populară nu poate împărtăși cunoștința unei limbi, abstrăgând dela cazul, că limba aceasta este limba de propunere și școalei îi vine în ajutor și mediul în care trăiesc elevii, dând condițiile prielnice învățării acelei limbi. Experiența practică confirmă întru toate această constatare. Mă voi provoca la o singură mărturie pentru adevărarea acestei aserțiuni, anume la raportul unui inspector regesc relativ la o școală cu limba de propunere nemaghiară. El zice: „Rezultatul general al instrucției e bun. Învățătorii propun cu stăruință conștiințioasă și cu mult simț practic. Școala întreagă este în general practică și stă la nivelul pedagogic necesar; în conducerea ei s'a observă mâna stăruitoare și cu praxă a directorului... Învățătorii sunt calificați știu ungurește, metoda lor în instrucție și educație e corăspunzătoare, viața socială și atitudinea lor practică e neescepționabilă după cât știu... Dar învață oare copiii ungurește? Instruirea limbii să facă metodic și practic, dar cu toate acestea copiii nu învață să vorbească ungurește; pentru că în școala cu limbă de propunere străină, nici pelângă cea mai mare stăruință nu-și poate însuși copilul — cu puțință de a vorbi — limba aceea, din care acasă nu aude un singur cuvânt” (Országgyűlési Ertesítő, 23 Apr. 1907. Dr. M. Crăniceanu, Interpretarea legilor școlare, Sibiu

1013. pag. 13.) Cam aceeaș convingeri îi da espresie și contele Apponyi în discursul său ținut în aceeaș ședința a camerei, când zice: „Și citez să afirm, că acel elev, care în cei dintâi 4 ani nu poate ajunge acest scop al instrucției, că adevă să-și exprime gândirile la înțeles (în l. magh.) — cecace nu înseamnă fluent, corect, gramatical și elocvent, — acela nici în cei din urmă doi ani nu-l va ajunge” (Ibid.)

Forurile noastre superioare bisericesti au constatat și ele din partea lor, pe baza experiențelor făcute, că situația creată școalelor noastre este căi să poate de nefavorabilă, că rezultatele dobândite nu sânt multămitoare, și astfel în sesiunea anului acestuia sinodul arhidiecezan a adus sub Nr. 54. pct. 8. alin. 2—3 următorul concluz: „Sinodul îndrumă consistorul, ca prin un nou memoriu, să insiste la locurile competente, ca din motive de echitate, umanitate, înțelepciune și prevedere patriotică să fie modificate măcar §-ii 18, 19 și 20, cari împiedecă atât de mult și amenință a zădărnici cu totul orice rezultate ale instrucției populare, planând vecinic ca o sabie a lui Damocle asupra tuturor școalelor noastre. — Pentru înlăturarea acestei stări de nesiguranță, să „să abroage toate acele dispoziții din legile școlare cari sânt în contradicere cu § 58 al art. de lege XXXVIII din 1868, prin care să asigure dreptul limbii noastre pentru fiecare elev.”

Dacă prin urmare D-Voastră, între împrejurări neprielnice învățării limbii maghiare, veți putea produce numai un rezultat aparent, prin aplicarea unei metode mecanice, rezultat care să spulberă îndată ce elevii iasă de pe băncile școlii, aceasta nu poate servi binelui instrucției și al educației. Atunci starea această de lucruri este o stare nenaturală, păgubitoare, și D-Voastră, cari ați năzuit după a D-voastră conștiință să satisfaceți, tuturor cerințelor legilor școlare, și pelângă toate străduințele nu v'a reușit, întâmpinând între împrejurările date greutăți imposibile de învins, D-vo. veți avea datorința de a o mărturisi aceasta sincer și a o aduce la cunoștința forurilor noastre competente, ca luându-să măsurile trebuincioase, să se amelioreze situația actuală nefavorabilă a școlii noastre, în interesul binepriceput al educației fiilor poporului nostru, cetățenii de mână ai acestei patrii. — Pe de altă parte veți avea să arătați, care este maximul ce-l poate presta școala noastră populară între împrejurările date, și cari sânt mijloacele și care este felul lor de întrebuițare pentru ajungerea acestui rezultat.

Cu acestea, în nădejdea că consfătuirea noastră ne va ajuta la lămurirea acestor probleme de mare importanță, declar conferența cercuală deschisă.

(Tel. Rem.) Eugen Todoran prof., com. konzist.

ȘTIRI

Ofițeri români distinși. Crucea militară pentru merite cl. III cu decorația militară s'a dat cap. Valeriu Moga și Gheorghé Rudeș de Berevsiu mic (85 inf.), locot. Florian Medrea (1 inf.). Prea înaltă recunoștință pentru ținută vitează în fața dușmanului s'a exprimat cap. Juliu Montani și Stefan Miclea (85 inf.), sublocot. i. r. Ilie Radu (85 inf.) și locoten. Minea Păscuțiu (102 inf.).

Eroii decorați ai regimentului 43. Cel mai recent număr al Monitorului oficial al armatei publice, că pentru ținuta lor eroică în luptă au fost decorați cu medalia de argint cl. II: sergentul Samuilă Gerga, caporalii Basaraba, Maris Toma, și Nicolae Lugojan.

Glotași distinși. Reg. de glotași Nr 32, batal. 2, a luptat cu multă vitejie contra Rușilor, de aceea li s'au dat decrète de laudă. Între cei 68 glotași 60 sânt Români. În reg. 13 de glotași încă au fost distinși 21 cu medalia de argint cl. II — Români sânt 3.

De 46 ori în foc. După „Unirea” comandamentul regimentului de honvezi 22 a dat depeșă: „Regimentul e de 3 luni în luptă și a fost de 46 ori în foc. Cele mai crâncene lupte le-a avut la Monasterciska, Podhalce, Novosielka, Voromkukovna, unde am respins un atac rusesc de șaseori mai mare.

Trecând cele trei luni ținem jubileul întâiului sfert de an. Jubileul nostru constă din aceea, că așteptăm năvala Muscalilor în șanțuri bine fortificate.” Maj. Francisc Laurencic.

În acest regiment majoritatea sânt Români.

Act de donațiune. Frunțașul coloniei române din Viena, *Gregorin Trailovici*, vicecolonel în retragere, împreună cu soția sa Otilia, îndemnați de adevărată iubire față de biserica noastră strămoșască, au dăruit 3000 cor. în hârtii de valoare pe scama comunei bisericesti Iablanita spre scopuri filantropice.

Atotputernicul să le răsplătească fapta lor nobilă!

Schimb de ziare. „Tems” istorisește — în urma informațiilor corespondentului său — că de mai mulțiori s'a întâmplat, ca soldați francezi din tranșee să trimită ziare franceze soldaților germani, iar aceștia le-au trimis ziare germane.

Hârtie contra frigului. Mai multe ziare franceze cer cetitorilor, să le trimită hârtie de gazete folosite pentru soldații din război. Aceștia pun hârtie supt bluza pe piept ori peste ciorapi și așa slăbesc puterea frigului scutindu-se de raceli, bronșită și alte boale. Să zice, că Germanii au întrebuințat mai nainte hârtia spre acest scop și Francezii ar fi împrumutat dela ei.

Date statistice interesante. Școală și instrucție. Numărul școalelor populare. Anglia școl. pop. 32.800, la 1000 lăcuitori să vin 157 elevi; Țările de jos, școl. pop. 5300, la 1000 lăcuitori să vin 152 elevi; Elveția, școl. pop. 5310, la 1000 lăcuitori se vin 152 elevi; Norvegia, școl. pop. la țară 5970, la 1000 lăcuitori să vin 152 elevi, clase în orașe 2808, elevi —; Germania școl. pop. 61.200, la 1000 lăcuitori să vin 150 elevi; Franța școl. pop. 82.100, la 1000 lăcuitori să vin 144 elevi; Svedia școl. pop. 14.700, la 1000 lăcuitori să vin 141 elevi; Austro-Ung. școl. pop. 42.300, la 1000 lăcuitori 140 elevi; Danemarca școl. pop. 3410, la 1000 lăcuitori să vin 132 elevi; Belgia școl. pop. 7360, la 1000 lăcuitori să vin 132; Spania școl. pop. 34.950, la 1000 lăcuitori să vin 103 elevi; România școl. pop. 5070, la 1000 lăcuitori să vin 98 elevi; Bulgaria școl. pop. 4580, la 1000 lăcuitori să vin 96 elevi; Grecia școl. pop. 3560, la 1000 lăcuitori să vin 88 elevi; Italia școl. pop. 70.000 la 1000 lăcuitori să vin 79 elevi; Portugalia școl. pop. 6850, la 1000 lăcuitori să vin 56 elevi; Serbia școl. pop. 1300, la 100 lăcuitori să vin 45 elevi; Rusia școl. pop. 99.800, la 1000 lăcuitori să vin 41 elevi. **Numărul elevilor școalelor populare:** Norvegia 365.900 elevi, pe 350 lăcuitori vin 52 elevi; Svedia 780.300 elevi, pe 370 lăcuitori vin 53 elevi; Franța 5.666.000 elevi, pe 480 lăcuitori vin 69 elevi; Italia 2.733.300 elevi, pe 490 lăcuitori vin 38 elevi; Spania 1.966.900 elevi, pe 550 lăcuitori vin 56 elevi; Elveția 572.500 elevi, pe 710 lăcuitori vin 107 elevi; Grecia 233.500 elevi, pe 740 lăcuitori vin 65 elevi; Portugalia 308.700 elevi, pe 790 lăcuitori vin 45 elevi; Danemarca 364.000 elevi, pe 810

lăcuitori vin 106 elevi; Bulgaria 415.700 elevi, pe 940 lăcuitori vin 90 elevi; Belgia 914.700 elevi, pe 940 lăcuitori vin 124 elevi; Germania 9.737.300 elevi, pe 1060 lăcuitori vin 159 elevi; Țările de jos 891.600 elevi, pe 1100 lăcuitori vin 168 elevi; România 585.000 elevi, pe 1170 lăcuitori vin 115 elevi; Austro-Ung. 7.217.300 elevi, pe 1210 lăcuitori vin 170 elevi; Rusia 5.938.000 elevi, pe 1340 lăcuitori vin 59 elevi; Anglia 5.192.600 elevi, pe 1390 lăcuitori vin 219 elevi; Serbia 132.000 elevi, pe 2250 lăcuitori vin 101 elevi.

Bibliografie

Cuvântul Adevărului Nr. 12: Preoțimea și războiul, p. Leon I. Manu. Predică la Intrarea în biserică a preacuratei Fecioare Maria, Dr. Aug. Bunea. Predică pe Duminica a IX după Înălțarea s. Cruci, p. Aug. A. Pop. Predică pe sârbătoarea s. Nișlae. Predică pe Duminica X după Înălțarea s. Cruci. Predică pe Duminica XI după Înălțarea s. Cruci, p. Aug. A. Pop. Predică pe Duminica XII după Înălțarea s. Cruci. Predică la cununie. Rubrica păstorală: Cronică. Recenziuni. Poșta redacției. Cuprinsul anului 1914.

Concurs

Pentru ocuparea postului de *invățător*, devenit vacant, dela școala confesională gr. or. rom. din comuna **Bărbosu**, protopresbiteratul Bocșei-montane, să scrie concurs cu termen de concurgere de 30 zile dela prima publicare în „Foaia diecezană”.

Emolumentele sânt:

1. Salar în bani gata 1000 cor. Pentru întregirea salariului la mărimea fixată de art. de lege XVI din 1913 comuna bisericească cere ajutor de stat.
2. Pentru participarea la adunarea generală și conferințele învățătorești — dacă va participa și va dovedi participarea — 30 cor.
3. Pentru scripturistică și tipărituri 10 cor.
4. Dela înmormântări unde va fi poștit 1 cor.
5. Cortel în natură cu grădină.

Alesul învățător este îndatorat a cerceta însuș regulat sf. biserică la toate slujbele dzești, a purta cântoratul în și afară de biserică și a instrua tinerimea școlară în cântări bisericesti.

Preferiții vor fi cei cu cunoștințe muzicale și întreas a conduce cor vocal.

Recurenții au a se prezenta în sf. biserică în vre-o Duminică sau sârbătoare pentru a-și arăta desteritatea în tipic și cântarea bisericească.

Recursele instruate cu documentele delipsă au a să înainta Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral din Bocșa-montană în timpul reglementar.

Bărbosu din ședința comitetului parohial ținută la 21 Septemvrie (4 Octomvrie) 1914.

George Biberea 3—3 **Trifu Despeu**
par. preș. adhoc com. par. not. com. par.

Nr. 538—1914.

În conțelegere cu mine: *Mihail Gașpar*, protopop.